

OSIĄGNIĘCIA, WYZWANIA, MOŻLIWOŚCI

18-20 czerwca 2024 r.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.
Za treść materiału odpowiada Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie.

Warsztat „Ewaluacja LSR”

Joanna Abramowicz, ego
Zofia Polańska,
Zuzanna Popis

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Za treść materiału odpowiada Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie.

OSIĄGNIĘCIA, WYZWANIA, MOŻLIWOŚCI

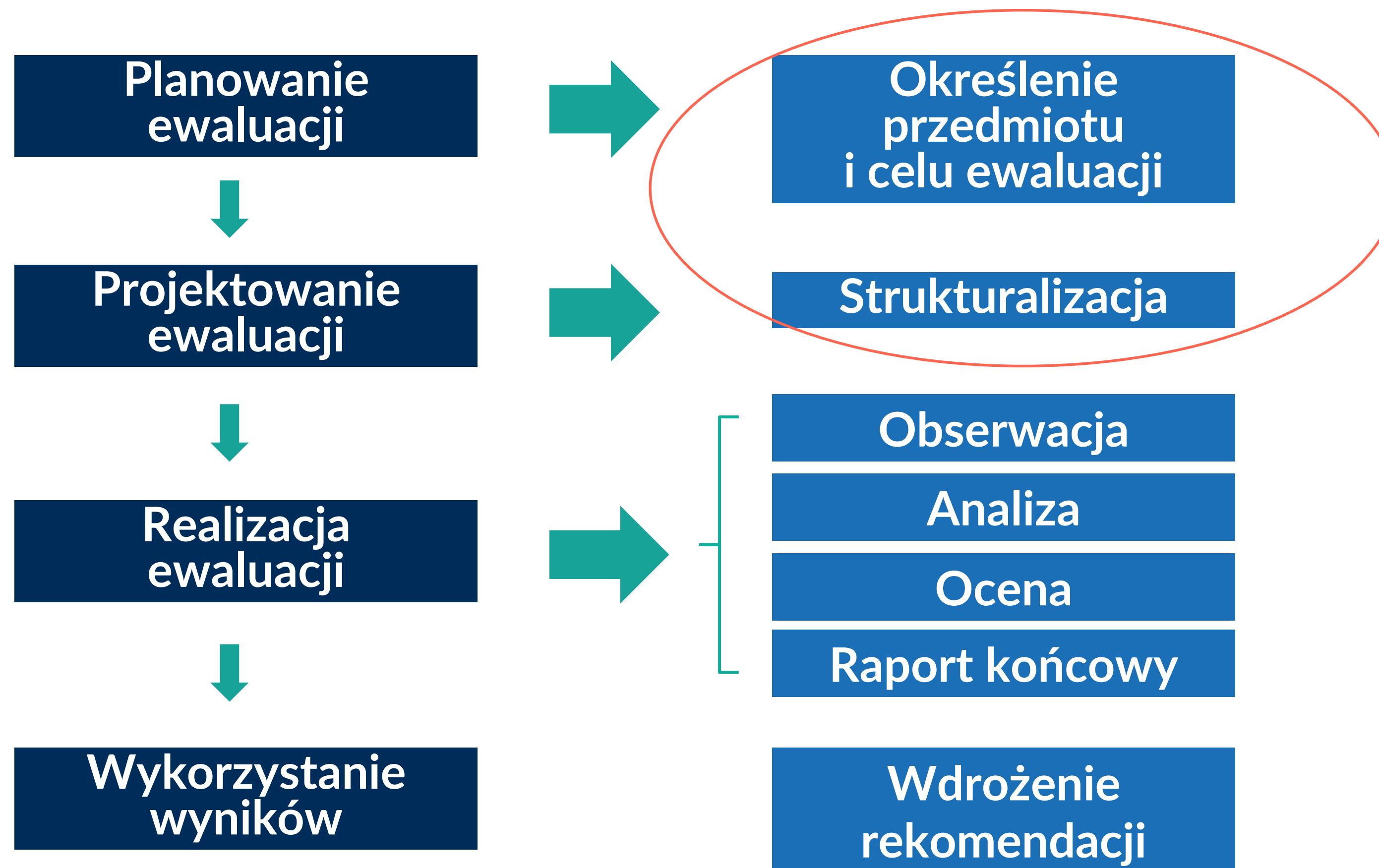

Cele warsztatu

- ③ Wprowadzenie do ewaluacji – teoria i praktyka
- ③ Dyskusja o ewaluacji w kontekście LSR

Proces ewaluacji – sekwencja działań

Agenda warsztatu

1. Wprowadzenie do ewaluacji
2. Ćwiczenia – przygotowanie ewaluacji projektu
3. Przerwa
4. Prezentacja wyników badania „Metaewaluacja ewaluacji zewnętrznych (ex post) Lokalnych Strategii Rozwoju realizowanych przez Lokalne Grupy Działania”
5. Dyskusja „Jak robić lepsze ewaluacje?”
6. Wykorzystanie AI w ewaluacji
7. Podsumowanie warsztatu

O naturze programów publicznych

☉ Interwencje publiczne to optymistyczne hipotezy:

– *Jeśli... to... i dzięki temu...*

☉ Interwencje publiczne to zestaw teorii:

– Teorie bazowe

– Teorie zmiany

– Teorie wdrażania

Przykład: profilaktyka uzależnień wśród uczniów

Teorie Bazowe

Ludzie są istotami racjonalnymi. Nie podejmują działań, które są wbrew ich interesom.

Możemy wpływać na ludzi, dostarczając im wiedzę.

Teoria zmiany

Jeżeli rzetelnie poinformujemy uczniów to uzyskają pogłębioną wiedzę na temat tego, jak szkodliwe mogą być dla nich środki psychoaktywne. Dzięki temu przestaną po nie sięgać.

Teoria działania

Z uczniami starszych klas pogadanki przeprowadzą przeszkoleni policjanci z wydziału prewencji. Opowiedzą im o konsekwencjach zdrowotnych oraz prawnych posiadania i zażywania środków psychoaktywnych.

Czy to działa? Dlaczego?

Ćwiczenie 1 – logika interwencji

Rozpiszcie hipotezę (optymistyczną) jaka stoi za projektem:

Jeśli (zrobimy coś, w określony sposób).....

To (co się wydarzy?).....

I dzięki temu (co osiągniemy?)

Czym jest ewaluacja?

- ③ Ewaluacja pomaga nam zweryfikować – sięgając po metody badań społeczno-ekonomicznych - nasze hipotezy (programy) oraz poprawić teorie, którymi się kierujemy
- ③ Ewaluacja to proces tworzenia wiedzy i uczenia się tego jak lepiej wdrażać programy publiczne, by osiągały lepsze efekty

Inne definicje ewaluacji

- ④ Proces zmierzający do stwierdzenia w jakim stopniu założone cele są rzeczywiście realizowane (*R.W. Tyler; Basic Principles of Curriculum and Instruction, 1949*)
- ④ Obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Często dotyczy ona procesu określenia wartości lub ważności działania, polityki lub programu. (*Krajowa Jednostka Ewaluacji, MFiPR*)
- ④ Oceny (ewaluacje) mają na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności pomocy funduszy oraz strategii i realizacji programów operacyjnych w odniesieniu do konkretnych problemów strukturalnych dotyczących dane państwa członkowskie i regiony, z jednoczesnym uwzględnieniem celu w postaci trwałego rozwoju i właściwego prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego oddziaływania na środowisko oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.
- ④ Ocena (ewaluacja) może mieć charakter: strategiczny, kiedy jej celem jest analiza ewolucji programu lub grupy programów w odniesieniu do priorytetów wspólnotowych i krajowych, operacyjny, kiedy jej celem jest wspieranie monitorowania programu operacyjnego. (*ROZPORZĄDZENIE RADY (WE) nr 1083/2006. z dnia 11 lipca 2006 r.*)

Typy ewaluacji

Podział ze względu na cel badania

- ③ **Ewaluacja formatywna (operacyjna)** – zorientowana na poprawę interwencji, prowadzona na etapie planowania lub wdrażania interwencji
- ③ **Ewaluacja podsumowująca (strategiczna)** – bada efekty interwencji, skalę zmian wywołanych interwencją, prowadzona po zakończeniu interwencji lub końcowej jej fazie
- ③ **Ewaluacja budująca/akumulująca wiedzę** – podsumowuje wyniki wielu ewaluacji odnoszących się do jednego typu interwencji, po to by uczyć się na doświadczeniu poprzedników

Typy ewaluacji

Podział ze względu na moment badania

Ex-ante

ocena szacunkowa przed rozpoczęciem programu

On-going

ocena bieżąca w trakcie trwania programu

Ex-post

ocena pełna po zakończeniu programu

Ćwiczenie 2 – Cele ewaluacji i pytania badawcze

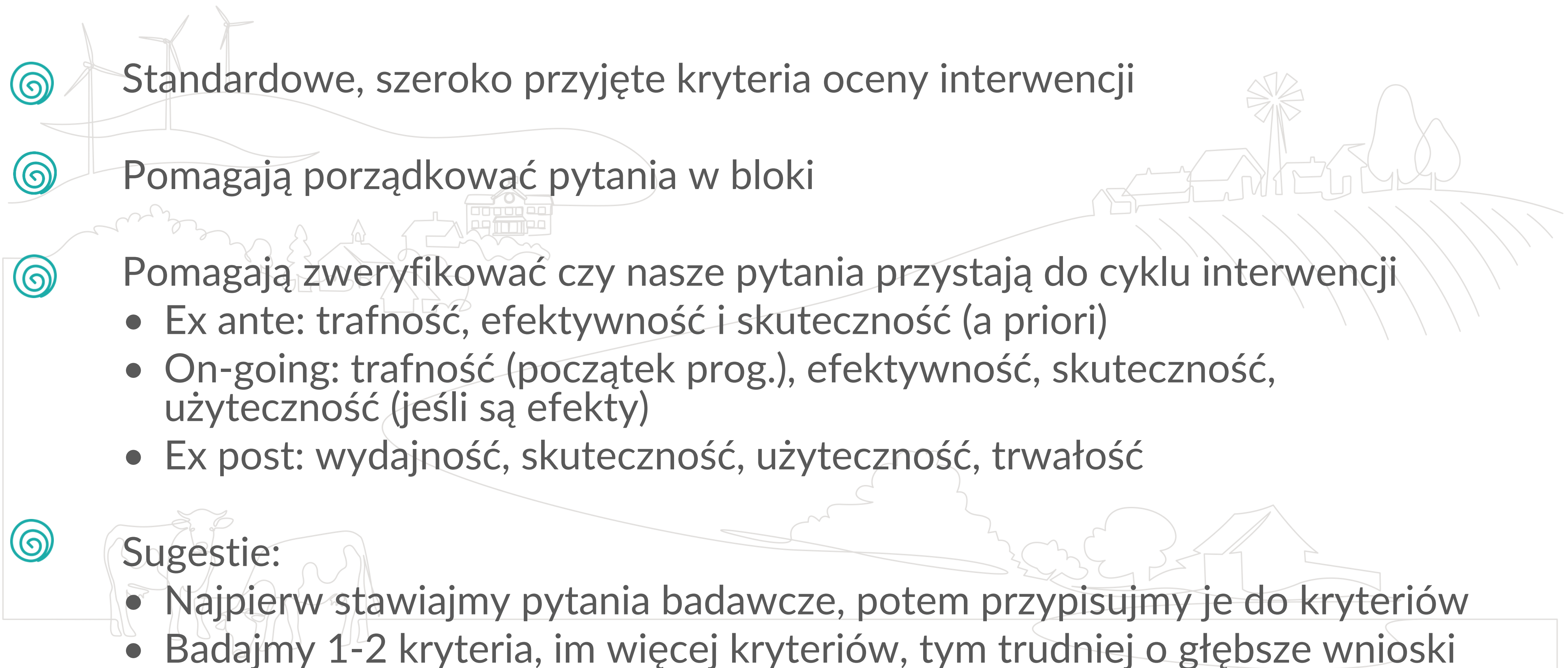
Pytania – powiązane z typem i celem ewaluacji

	Jaki może być cel ewaluacji?	Na jakie pytania ewaluacja będzie się starała odpowiedzieć?
LGD stara się przygotować projekt. W czym może mu pomóc ewaluacja?		
Projekt został przygotowany i jest wdrażany. W czym może pomóc ewaluacja na tym etapie?		
Projekt zakończono 1,5 roku temu. Jaką informację zwrotną może/powinna dostarczyć ewaluacja?		

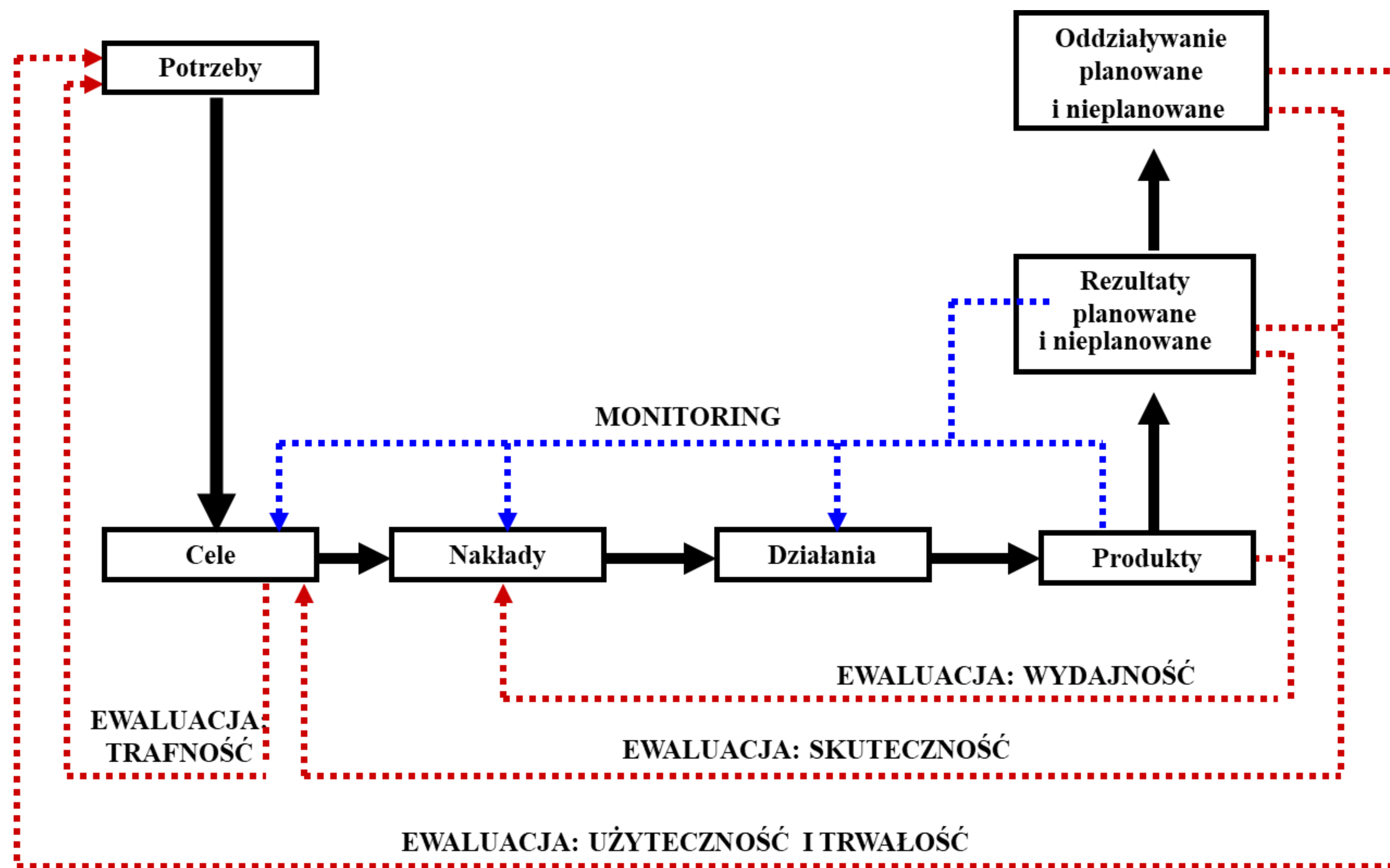
Kryteria ewaluacyjne

- ⑤ **Trafność** (relevance) – pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele interwencji odpowiadają potrzebom, czy struktura logiczna interwencji jest poprawna
- ⑤ **Efektywność/Wydajność** (efficiency) – pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” programu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas
- ⑤ **Skuteczność** (effectiveness) – ocenia do jakiego stopnia cele obrane na etapie programowania zostały osiągnięte, czy to co osiągnięto jest tym co planowano
- ⑤ **Użyteczność** (utility) – pozwala ocenić na ile interwencja odpowiedziała na potrzeby adresatów, czy przyniosła im korzyść, czy efekty interwencji są korzystne dla różnych grup odbiorców
- ⑤ **Trwałość** (sustainability) – ocenia czy efekty interwencji są trwałe, długookresowe. Czy utrzymują się po zakończeniu interwencji.

Kryteria ewaluacyjne

-
- ③ Standardowe, szeroko przyjęte kryteria oceny interwencji
 - ③ Pomagają porządkować pytania w bloki
 - ③ Pomagają zweryfikować czy nasze pytania przystają do cyklu interwencji
 - Ex ante: trafność, efektywność i skuteczność (a priori)
 - On-going: trafność (początek prog.), efektywność, skuteczność, użyteczność (jeśli są efekty)
 - Ex post: wydajność, skuteczność, użyteczność, trwałość
 - ③ Sugestie:
 - Najpierw stawiamy pytania badawcze, potem przypisujemy je do kryteriów
 - Badajmy 1-2 kryteria, im więcej kryteriów, tym trudniej o głębsze wnioski

Kryteria ewaluacyjne

Dane i metody zbierania danych

Dwa podstawowe typy danych

Ilościowe – wyrażają się za pomocą liczb np. (częstości, procenty, średnie), nadają się do opisanie całych grup, często bardzo dużych zbiorów obserwacji (wszyscy beneficjenci, wszyscy Polacy), ale jest to informacja bardzo ograniczona, uboga w treści.

Jakościowe – występują w postaci tekstów, opowieści i narracji. Są bogate w informacje, ale o bardzo ograniczonej liczbie przypadków (kilka, kilkanaście, rzadko więcej)

Podstawowe metody i źródła danych

Dane jakościowe

- **Rozmowa** – wywiady indywidualne lub grupowe
- **Istniejące teksty** – zapisane wspomnienia i relacje, artykuły prasowe, raporty i analizy itp..
- **Obserwacja** – Obserwujemy coś na własne oczy i to opisujemy

Dane ilościowe

- **Badania ankietowe** – przeprowadzone w ramach badania
- **Dostępne publiczne zbiory danych** – np. udostępniane przez GUS, administrację publiczną
- **Dane monitoringowe** – z systemu monitoringowego projektu/programu

Ćwiczenie 3 – kiedy odnieśliśmy sukces i skąd to wiemy?

Chcecie zbadać czy projekt przyniósł pożądane efekty, słowem czy odniósł sukces. Zastanówcie się, co dla Was jest w tym przypadku wyznacznikiem sukcesu.

W danym obszarze program odniesie sukces, kiedy....

Do każdego z Waszych kryteriów sukcesu przyporządkujcie miary/wskaźniki sukcesu

Innymi słowy, zastanówcie się jakie dane, przekonają Was, że projekt odniósł sukces

Miary/wskaźniki mogą być ilościowe (np. liczba osób korzystających z...) lub jakościowe (np. poziom zadowolenia klientów z...)

Ćwiczenie 4 – metody badawcze i źródła danych

Dla każdego ze wskaźników zastanówcie się, jakimi metodami zbierzecie dane

Przykładowe metody:

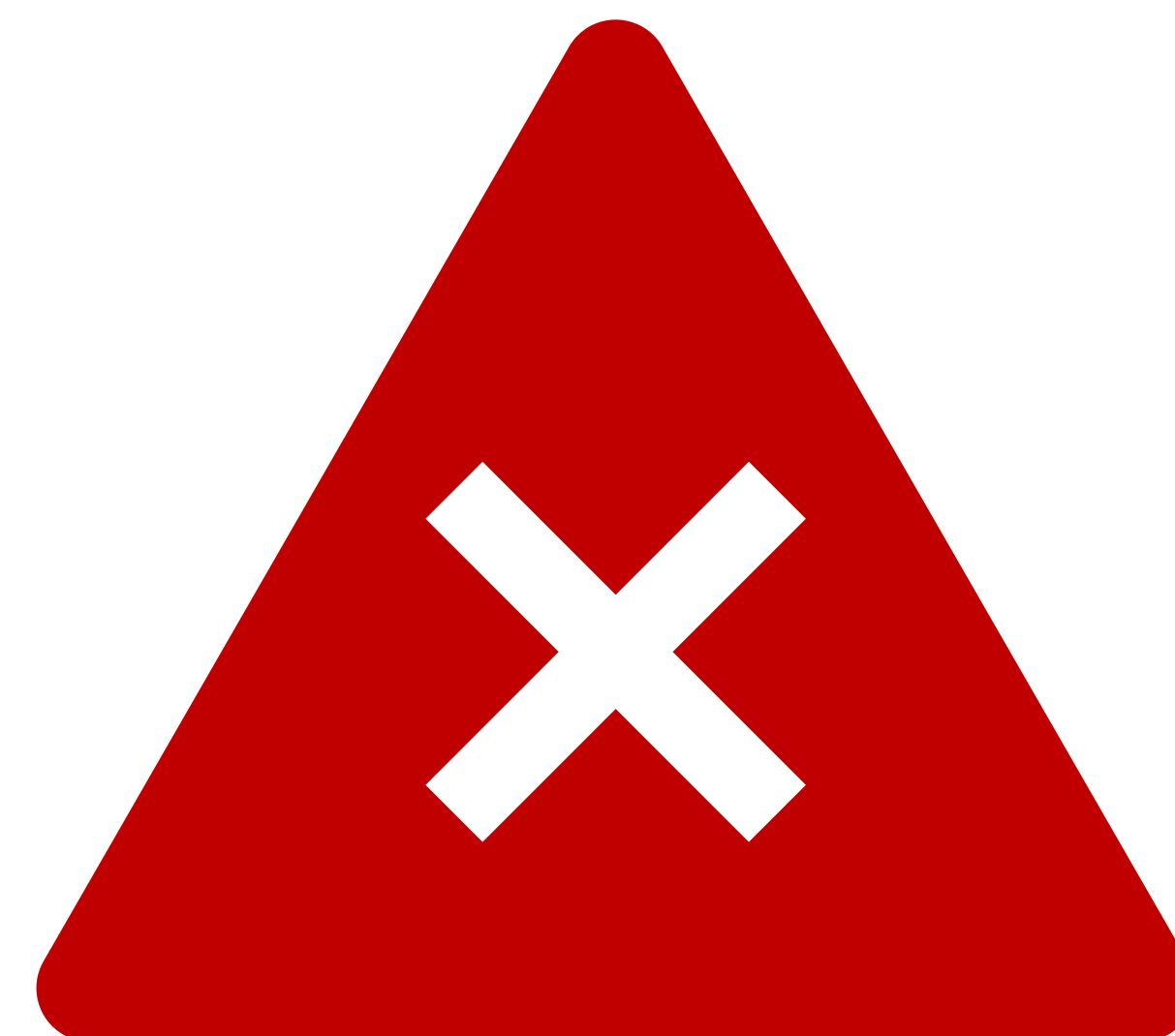
- analiza dostępnych danych monitoringowych, statystyk
- badanie ilościowe – ankieta internetowa, telefoniczna, papierowa
- badanie jakościowe – wywiady indywidualne lub grupowe
- badania etnograficzne - obserwacje

6. Do metod przyporządkujcie grupy respondentów/źródła

Jedna metoda może obejmować więcej niż jedną grupę respondentów

To nie jest ewaluacja

- ⑤ **Audyt** – sprawdzenie zgodności wykorzystania zasobów (głównie finansowych) z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz określonymi standardami np. dotyczącymi zarządzania wykorzystaniem pomocy.
- ⑤ **Kontrola** – porównuje stan faktyczny ze stanem wymaganym, może mieć charakter wycinkowy i dotyczyć jednego z aspektów funkcjonowania instytucji.
- ⑤ **Monitorowanie** – proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażania projektów i całego programu w aspekcie finansowym i rzeczowym, ma na celu zapewnienie zgodności realizacji programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Wnioski i rekomendacje z „Metaewaluacji”

Wniosek:

Ewaluacje ex-post nie dostarczają wiedzy o efektach zrealizowanych projektów w ramach LSR. Z tego powodu nie pozwalają na ocenę wartości zrealizowanych interwencji (z perspektywy korzyści jakie odnieśli mieszkańcy) ani na ich korektę w oparciu o zgromadzone dowody.

Rekomendacja:

Ewaluacje ex-post powinny koncentrować się na analizie efektów (wybranych) projektów dla mieszkańców LGD oraz na zrozumieniu, w jaki sposób projekty doprowadziły do zmiany

Wnioski i rekomendacje z „Metaewaluacji”

Wniosek:

Na poziomie LGD nie można wiarygodnie oszacować wpływu LSR na ogólnie rozumianą sytuację społeczno-gospodarczą, ani też efektu netto interwencji.

Tego typu analizy wymagają dużych prób badawczych i zaawansowanych analiz statystycznych.

Rekomendacja:

Tego rodzaju badania ewaluacyjne powinny być prowadzone na poziomie całego kraju.

Wnioski i rekomendacje z „Metaewaluacji”

Wniosek:

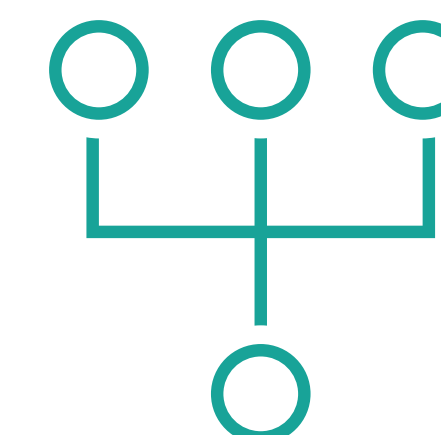
Potrzebne są działania, które zapewnią wysoką jakość ewaluacji na poziomie LGD, a także porównywalność wyników, umożliwiającą kumulację wiedzy. Przedstawiciele LGD potrzebują wsparcia w zakresie metodyki ewaluacji oraz rozwoju swoich kompetencji ewaluacyjnych. Również oni jako zlecający, jeśli będą mieć odpowiednią wiedzę i potrzebę doskonalenia interwencji, mogą zapewnić wysoką jakość ewaluacji poprzez stawianie odpowiednich wymogów wykonawcom.

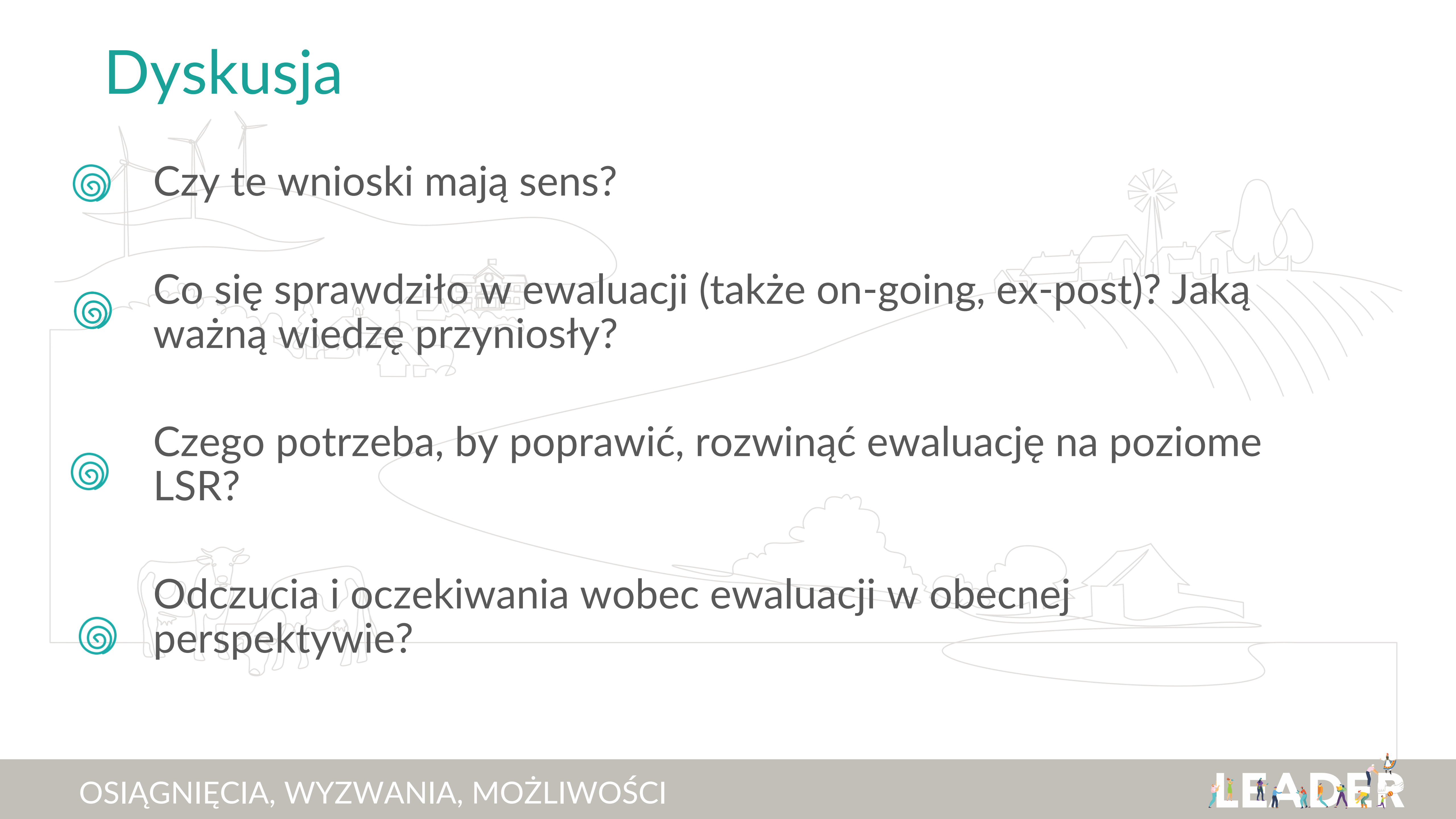
Rekomendacja:

Powinno zostać opracowane wspólne podejście metodyczne do ewaluacji LSR (jednak wypracowujące osobne rozwiązania dla oceny poszczególnych typów projektów).

Powinna też powstać płaszczyzna do wymiany wiedzy pomiędzy przedstawicielami LGD i rozwijania ich kultury ewaluacyjnej

Dyskusja

☉ Czy te wnioski mają sens?

☉ Co się sprawdziło w ewaluacji (także on-going, ex-post)? Jaką ważną wiedzę przyniosły?

☉ Czego potrzeba, by poprawić, rozwinąć ewaluację na poziomie LSR?

☉ Odczucia i oczekiwania wobec ewaluacji w obecnej perspektywie?

AI w Ewaluacji

Jak wykorzystać Sztuczną Inteligencję w
codziennej pracy

W czym może nam pomóc AI?

- Może znacząco pomóc przyśpieszyć proces badawczy
- Pomaga nam znaleźć źródła, które zwiększają wiarygodność wyników
- Pomaga w porządkowaniu i analizowaniu dużych ilości danych

Konceptualizacja badania

ChatGPT jako LLM, świetnie nadaje się do:

pogłębiania pytań badawczych

grupowania pytań

odgrywanie ról respondentów do testowania narzędzi

Uwaga! Tylko pomocniczo, pytania badawcze powinny wynikać z rzeczywistych potrzeb informacyjnych zależnych od kontekstu. AI nie ma do nich dostępu.

Wyzwanie:

- Ewaluacja wypracowanych i przetestowanych działań w Programie „Leader”. Potrzeba -Ocena przyjazności i użyteczności rozwiązań dla beneficjentów oraz identyfikacja potencjalnych obszarów poprawy.

Prompt:

- Jako ewaluator ds. polityki obszarów wiejskich, proszę opracować 5 pytań badawczych, które umożliwią odpowiedź na potrzebę badawczą dotyczącą oceny przyjazności i użyteczności działań w Programie Leader oraz identyfikacji potencjalnych obszarów poprawy

Research dodatkowych źródeł danych

Perplexity

Perplexity jako wyszukiwarka AI, świetnie nadaje się do:

szukania źródeł naukowych dotyczących konkretnych zagadnień

szukania stron dotyczących konkretnych zagadnień/stron instytucji

szukania odpowiedzi na pytania, do których potrzebujemy mieć przypis

Wyzwanie:

Znalezienie innych programów, które mają za zadanie wspieranie obszarów wiejskich

Prompt:

Napisz mi listę programów działających w Polsce, które mają za zadanie wspieranie obszarów wiejskich. Podaj źródła do wszystkich przykładów.

Analiza danych

Najnowszy model chatGPT, czyli chatGPT 4o świetnie nadaje się do:

analizy obrazów (np. tworzenie opisów wykresów, tworzenia opisów alternatywnych)

analizy dokumentów (ma większe możliwości analityczne załączanych dokumentów)

Wyzwanie:

Tekst interpretujący wyniki danych przedstawionych na wykresie.

Prompt:

Napisz tekst, opisujący wyniki przedstawione na wykresie, który dołączam. Opisz jakie można wysunąć wnioski z przedstawionych danych.

Analiza dużej bazy tekstów

 Humata

Humata albo Petal jako platformy do analizy dokumentów świetnie nadają się do:

 Petal

szukania konkretnych informacji w dokumencie
krzyżowe porównywanie danych wynikających z dokumentów
podsumowywanie tekstów

Wyzwanie:

Znalezienie informacji w raportach mówiących o wynikach badania dotyczącego ile beneficjentów było w ramach projektu Leader?

Prompt:

"Znajdź informację w podanym dokumencie, ile beneficjentów było w ramach projektu Leader?"

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

www.ksow.pl

